

materijale koji se odnose na slovenske đake u Zagrebu od godine 1828/9–1849/50. *Kosta Spasenović*, učitelj u. m., iz Beograda objelodanio je zanimljiv izvještaj o osnovnim školama u Srbiji godine 1842. Naučni suradnik Muzeja Janoša A. Komenskog u Pragu *Jiří Straus* priopćio je vrijedan kraći prilog o njegovanju češko-jugoslavenskih veza u razdoblju prvoga svjetskog rata. Tada je najveći njegovatelj takvih veza bio Eduard Štorch (1878–1956), nastavivši ih i nakon prvoga svjetskog rata. Profesor Pedagoškog fakulteta u Plzenu *Vaclav Spěvaček* u ovcem članku iznosi podatke o vezama češkog pedagoga *Vaclava Přihode* sa Jugoslavenima uz 85. obljetnicu njegova rođenja. Uz članak je objelodanjena i fotografija *Přihodina*. Prosvjetni savjetnik Prosvjetno-pedagoške službe u Nikšiću *Rade Delibašić* zanimljivo je iznio na vidjelo osnovne komponente iz vremena otvaranja srednjih škola u Crnoj Gori nakon balkanskog rata 1912. godine. Opisao je rad gimnazije u Nikšiću, državne gimnazije u Beranama (Ivangrad), kraljevsko-crnogorske državne gimnazije u Pljevljima, državne gimnazije i učiteljske škole u Peći.

Na kraju Zbornika su kraći prilozima o radu školskih muzeja, prikazi i bibliografija koju su sastavili bibliotekar Hrvatskog školskog muzeja u Zagrebu *Deziderija Bosnar-Braun* i dokumentarist toga Muzeja *Zvonko Šešo*. U bibliografiji su objelodanjani radovi iz povijesti školstva i prosvjete od 1961. do 1973. godine.

Zaključno možemo ustanoviti da je i ovo godište Zbornika, kao i prethodno, bogato raznovrsnim prilozima koji i na širem planu, nego što su školstvo i prosvjeta, ispunjavaju prazninu u našoj kulturnoj baštini.

Miroslava Despot

SLAVIC REVIEW 1974.

Časopis u godini 1974, gotovo isključivo u svim većim i manjim prilozima, obrađuje povijest Rusije i Sovjetskog Saveza. U svega tri priloga obrađena je problematika Češke i Mađarske. Napose je zanimljiv članak *Betty M. Unterberger* (br. 1) o hapšenju Masarykove kćeri *Alice* u Austro-Ugarskoj prvih godina prvoga svjetskog rata. Osim za *Alicu* to hapšenje pobudilo je opće simpatije i za češki narod u Americi, što prije, prema mišljenju autorice, nije bio slučaj. *Alice* je bila poznata ne samo kao progresivan političar nego i kao jedan od vođa evropskih progresivnih ženskih pokreta. Bila je, uz to, povezana i s istovetnim organizacijama na sveučilištima u Chicagu i New Yorku.

Sadržajno i metodološki izvanredno je zanimljiva rasprava *Leea Congdona* (br. 2) o jednome od najprogresivnijih mađarskih pjesnika na početku 20. stoljeća *Andreu Adyja*. Autor toga rada uvodno, u najkraćim crtama, daje sliku općega kulturnog stanja u Ugarskoj od početka 19. stoljeća pa sve do *Adyja*. U svom radu *Condgon* je temeljito i dokumentirano analizirao *Adyjev* poeziju.

Zanimljiva je, kao i u ranijim godištima, rubrika novih knjiga u kojoj su s vremena na vrijeme recenzirane i jugoslavenske edicije (*Momčilo Spremić*, *Dubrovnik* i *Aragonci*, 1442–1495; *Andrija Stojković*, *Razvitak filozofije u Srba*,

1804—1944; Gajo Petrović, Čemu Praxis (br. 1); Anto Babić, Iz istorije srednjovjekovne Bosne; Dimitrije Dimo Vujović, Crna Gora i Francuska, 1860—1914 (br. 2); Danica Ilirska — reprint — edirao Ivo Frangeš; Josip J. Strossmayer—Franjo Rački: Politički spisi: rasprave, članci, govori, memorandum, edirao Vladimir Koščak, br. 4).

U broju 4, kao i do sada, objelodanjen je popis obranjenih disertacija na američkim, kanadskim i engleskim sveučilištima godine 1973. i 1974.¹ Kao i ranije,² objavljujemo i ovaj put popis teza s područja društvenih nauka, od općih djela preko prethistorije do naših dana, koje se odnose na čitav povijesni jugoslavenski prostor.

Popis disertacija

Opća djela:

Bronfman, Benson Harry, Participation in community life: A comparative study of three nations (Czechoslovakia, Yugoslavia and the United States), Oregon 1974,

Denitch Bogdan Denis, The legitimization of a revolution: The case of Yugoslavia, Columbia 1973,

Godtfredsen Lawrence Robert, Federalism and Yugoslav political integration, Tufts 1974,

Houge Carol J. Rowland, Prematurity subsequent to induced abortion in Skopje, Yugoslavia: An historical prospective study, Carolina 1973,

Konjathy Anthony Tihamer, Three small pivotal states in the crucible: Austrian, Hungarian, Yugoslavian diplomatic relations with France 1934—1935, Loyola 1972,

Moor Yay Haden, Historic preservation in Slovenia: A case study of the need for continuity, Washington Seattle 1974.

Prethistorija

Winn Milton Mc Chesney, The signs of the Vinca culture: An internal analysis, their role, chronology and independence from Mesopotamia, California, Los Angeles 1974.

Srednji vijek

Emmert Thomas Allan, The battle of Kosovo: A reconsideration of its significance in the decline of medieval Serbia, Stanford 1973.

¹ *Jesse J. Dossick*, Doctoral dissertations on Russia, the Soviet Union, and Eastern Europe accepted by American, Canadian and British Universities, 1973—1974, Slavic review, 1974, december, number 4, 848—862.

² *Miroslava Despot*, Američke, kanadske i engleske doktorske disertacije o jugoslavenskim zemljama i SFR Jugoslaviji. Bibliografski prilog za razdoblje 1960—1972, Časopis za suvremenu povijest, 1973, III, 217—226; *Miroslava Despot*, Slavic review, 1970—1973, Časopis za suvremenu povijest, 1974, II, 182—183.

Novi vijek

Snyder Philip Stephen, Bosnia and Herzegovina in Cisleithanian politics 1878—1879, Rice 1974.

God. 1918—1941.

Crevel Van M., Greece and Yugoslavia in Hitler's strategy 1940—1941, London 1971,

Susel Rudolf M., The Slovenes and Yugoslavia. The political relationship, 1918—1929, Indiana 1973.

God. 1941—1945.

Harriman Helga Horiak, The German minority in Yugoslavia 1941—1945, Oklahoma State 1973,

Karchmar Lucien, Draža Michailović and the rise of the Četnik movement 1941—1942, Stanford 1973.

Socijalistička izgradnja

Jambrek Peter, Socio-economic development and political change in Yugoslav communes, Chicago 1972,

O'Brien Robert Malcolm, Workers participation and productivity, morale and communications in fifteen Yugoslav self-managed enterprises, Wisconsin 1973,

Pervan Ralpf Frederick, The political socialization of the Yugoslav university student: A preliminary study of some causes of disaffection, Duke 1974,

Sacks Stephen Robert, Entry of new competitors in Yugoslav market socialism, California, Berkeley 1972,

Thomas Hendrik, Personal income distribution in Yugoslavia: A human capital approach to the analysis of personal income differences in the industry of a labor-managed market economy, Cornell 1973.

Geografija

Edynak Gloria Jean, Demographic change and population continuity in central Yugoslavia from prehistoric through medieval times, Harvard 1974.

Filologija

Cottrell Lorraine T. A diachronic analysis of serbo-croatian conjugation, Pennsylvania 1974,

Theodore Vera Ludmila, A comparative study of verbal aspects in Serbo-Croatian and Czech, Pennsylvania 1973,

Weber Ralph Edward, Word accent in Serbo-Croatian. Including comparisons with Russian, Ohio State 1974,

Winokour Marshall, An ortographical study of toponyms and names of inhabitants in old church slavonic, Pennsylvania 1973.

Književnost

Foley John Miles, *The ritual nature of traditional oral poetry: Metrics, music and matter in the Anglo-Saxon, Homeric Greek and Serbo-Croatian poetries*, Massachusetts, 1974.

Pedagogija

Sterdjevich Boryanka Arandjelovich, *The influence of historical events and social agents on the development of Serbian education*, Arizona 1973.

Miroslava Despot

ÖSTERREICHISCHE OSTHEFTE, 1—4, Beč 1974.

Fizionomiju nekog časopisa određuje, uz ostalo, bitno i ustaljeno praćenje drugdje objavljenih naučnih priloga. Stoga, kad se danas prikazivač tih Austrijskih svezaka ponovo prihvaća tog posla, čini to već kao obavezu prema redovitim čitaocima *Časopisa za suvremenu povijest*. U isti mah ta ustaljenost fizionomije oslobađa ga uvodnih informativnih napomena, te opravdava direktno suočavanje sa sadržajem:

Austrijanci su se (uglavnom Bečani) uz suradnju Poljaka, Nijemaca, jednog Kanadanina (sa sveučilišta Charlottetown), jednog Amerikanca (sa sveučilišta Kansas), te jednog Makedonca (sa Ekonomskog instituta u Skopju) pozabavili prvenstveno historijskim, zatim ekonomskim, jezičnim, književnim i bankarskim problemima ovog dijela Evrope.

Među historijskim temama govori se o vojvodi Putniku, komandantu srpske vojske u prvome svjetskom ratu, pod naslovom »Afera Putnik« (III, 238—244). Autor, H. Haselsteiner, historičar-asistent Bečkog sveučilišta, potrudio se da dokaže kako je Franjo Josip zahtijevao da se vojvoda Putnik oslobodi internacije u Budimpešti. Putnik se, naime, već uoči izbijanja prvoga svjetskog rata vraćao s liječenja iz Austrije pa su ga Mađari na proputovanju internirali po nalogu ministra vanjskih poslova Bertholda s namjerom da ga zadrže kao vojnog zarobljenika ako Srbija negativno odgovori na već predanu austrijsku notu. Autor tumači gledište vodećih političkih i vojnih ličnosti Monarhije (Tisze, ministra rata Krobotina i drugih), prema tome diplomatskom i vojnom potezu, tj. prema njegovoj pravnoj ispravnosti ili neispravnosti, da bi dokazao časno držanje vladara Monarhije. Prateći događaj (na temelju arhivskog materijala, a i literature) tako reći iz sata u sat (npr. izmjene šifriranih brzojava 25. i 26. jula 1914) autor nas u jednoj bilješci upoznaje i s pismenim komentarom sudionika toga događaja, Hoyosa, savjetnika austrijske ambasade. On je u predstavi upućenoj carevom kabinetu rekao da je ta internacija »nekorektna sa stanovišta prava naroda, te bi u stranom svijetu ostavila vrlo loš utisak« (III, 244). Čini se, dakle, da je na definitivni stav Austro-Ugarske prema vojvodi Putniku utjecalo i svjetsko mišljenje.